

विशेष केंद्रीय सहाय्ययोजने अंतर्गत Setting up
of Science laboratories and providing
science equipment व Setting up Vigyan
Shalas in Govt Ashram Schools या
योजनेच्या मार्गदर्शक तत्वांना मंजूरी देणेबाबत

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: केंद्रीय-२०१७/प्र.क्र.६९/का-१९
मंत्रालय, मुंबई ४०००३२
तारीख: ७ नोव्हेंबर, २०१७

संदर्भ-

१. जनजाती कार्य मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्र.F.No.११०१५/०५/२०१७-TSP, दि.३०/०५/२०१७
२. शासन निर्णय क्रमांक: केंद्रीय-२०१६/प्र.क्र.६४/ का.-१९, दि.२१/०३/२०१७
३. शासन निर्णय क्रमांक: केंद्रीय-२०१७/प्र.क्र.४५/का.-१९, दि. १९/०८/२०१७

प्रस्तावना -

विशेष केंद्रीय सहाय्य योजनेअंतर्गत योजनेअंतर्गत केंद्र शासनाने सन २०१६-१७ करीता Setting up of Science laboratories and providing science equipment in Govt Ashram Schools या योजनेकरीता रु.१०००.०० लक्ष निधी मंजूर केलेला आहे तसेच केंद्र शासनाने सन २०१७-१८ करीता Setting up Vigyan Shalas in Ashram School या योजनेकरीता रु. १००.००लक्ष निधी मंजूर केलेला आहे. सदर निधी संदर्भ क्र.२ व ३ येथील शासन निर्णयान्वये आयुक्त आदिवासी विकास, नाशिक यांना वितरीत करण्यात आला आहे. उपरोक्त दोन्ही योजनांचा उद्देश समान असल्याने या दोन्ही योजनांकरीता एकत्रित मार्गदर्शक सूचना देण्याचे प्रस्तावित आहे. या योजनांची अंमलबजावणी आदिवासी विकास विभाग व एकलव्य फाऊंडेशन या दोघामध्ये सामंजस्य करारानुसार (MOU) होणार आहे. एकलव्य फाऊंडेशनने यापुर्वी मध्यप्रदेश शासनासोबत Social Science Teaching Programme व Primary Education Programme (PRASHIKA) in government School व National Council of Education Research and training (NCERT) यांचे सोबत Developing the National Curriculum Framework (NCF) २००५ व Syllabuses and textbooks based on the NCF या कार्यक्रमांमध्ये यशस्वीरित्या काम केले आहे. तसेच एकलव्य फाऊंडेशन या संस्थेमार्फत बिहार, छत्तीसगड, राजस्थान, केरळ या राज्यामध्ये वरील कार्यक्रम राबविले असून व आंध्रप्रदेश सरकारसोबत ही संस्था State Councils of Educational Research and training मध्ये पाठ्यक्रम व पाठ्यपुस्तके तयार करण्याच्या कामामध्ये सहाकार्य करीत आहे. या व्यतीरीक्त एकलव्य संस्थेचे स्वतः शिक्षकांच्या सबलीकरण व शिकवण्याच्या प्रक्रीयेमध्ये बदल करून वाढ करण्याच्या दृष्टीने कार्यशाळा आयोजित केल्या आहेत व या अनुषंगाने एक लहान प्रमाणित अभ्यासक्रम देखील सुरू केला आहे. या प्रकारे शिक्षकांच्या प्रशिक्षणासाठी व विद्यार्थ्यांना त्यांच्या मातृभाषेमध्ये विज्ञानाचे ज्ञान होण्यासाठी बरीच पुस्तके हिंदी, मराठी सारख्या प्रचलित भाषेमध्ये भाषांतराव्यतीरीक्त गोंडी, कोरकू, मालवी, मुंडेरी सारख्या आदिवासी भाषांमध्ये देखील भाषांतर केली असल्याने अशा नावजलेल्या व या क्षेत्रामध्ये कामाचा प्रदीर्घ अनुभव असलेल्या या संस्थेमार्फत Setting up of Science laboratories and providing science equipment व Setting up Vigyan Shalas in Govt Ashram Schools या योजना राबविण्याबाबतच्या मार्गदर्शक सूचनांना मंजूरी देण्याचे प्रस्तावित आहे.

शासन निर्णय-

आश्रमशाळेतील शिक्षक व विद्यार्थ्यांत विज्ञानाचे ज्ञान घेण्यासाठीच्या कार्यक्रमांतर्गत “Setting up of Science laboratories and providing science equipment व Setting up Vigyan Shalas in Govt Ashram Schools” योजना एकलव्य फाऊंडेशन व आदिवासी विकास विभाग यांच्यामार्फत संयुक्तपणे राबविण्यासाठी एकुण

रु.११००.०० किंमतीच्या अंमलबजावणीच्या मार्गदर्शक सूचनांना या निर्णयाद्वारे सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट क्रमांक १ नुसार मंजूरी प्रदान करण्यात येत आहे.

२. योजनेचे संनियंत्रण व मुल्यमापनकरीता मार्गदर्शक सूचनांमध्ये नमूद केल्याप्रमाणे खालील समिती गठीत करण्यात येईल.

१	आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक	- अध्यक्ष
२	उर्जित याज्ञीक, आय आय टी मुंबई	-सदस्य
३	भास बापट, आय आय एस ई आर, पुणे	-सदस्य
४	विनिता बाळ, आय आय एस ई आर, पुणे	-सदस्य
५	सत्यजित राथ, आय आय एस ई आर, पुणे	-सदस्य
६	एल. एस. शशिधरा, आय आय एस ई आर, पुणे	-सदस्य
७	अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, अमरावती	-सदस्य सचिव
८	प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, धारणी	-सदस्य

३. सदर योजनेच्या अंमलबजावणी प्रक्रीयेमध्ये काही बदल किंवा सुधारणा करण्याचे अधिकार उपरोक्त समितीस राहतील.योजनेची अंमलबजावणी सुरु झाल्यापासून उपरोक्त समितीची बैठक दर २ महिन्यांनी आयोजित करावी व सदर बैठकीमध्ये योजनेच्या प्रगतीचा आढावा घेण्यात यावा तसेच योजना अंमलबजावणीमध्ये काही अडचणी असतील तर त्याबाबत आवश्यक निर्णय घेण्याचा अधिकार या समितीस राहिल. अंमलबजावणी करणाऱ्या संस्थेने या समितीच्या बैठकीमध्ये गतवर्षी केलेल्या कामाचा अहवाल व उपयोगिता प्रमाण पत्र सादर केल्यानंतर अंमलबजावणी संस्थेस पुढील वर्षाकरीता निधी वितरण करण्यात येईल.

४. सदर योजनेचे सदर मार्गदर्शक सूचनांनुसार वितरीत तरतूदीच्या मर्यादेत योजना राबविण्याबाबत त्वरीत कार्यवाही करण्यात यावी व त्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र आर्थिक व भौतिक अहवालासह शासनास सादर करण्याची दक्षता घ्यावी.

५. हा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१७११३१४३३५१६६२४ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

अ.रा.राजपूत
कक्ष अधिकारी

प्रत,

१. मा.मंत्री आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
२. मा.राज्यमंत्री आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. स्वीय सहायक, मा. सचिव, आदिवासी विकास, मंत्रालय, मुंबई
४. आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक.
५. सहसचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
६. उपसचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

७. अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, अमरावती, नागपूर व नाशिक.
८. प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, धारणी
९. एकलव्य फाऊंडेशनभोपाळ ,
१०. संगणक समन्वयक, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
११. निवड नस्ती (का.१९) आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई

विशेष केंद्रीय सहाय्य योजना - सन २०१७-१८

परिशिष्ट-१

(रुपये लाखात)

१.	योजनेचे नाव	Setting up of Science laboratories and providing science equipment व Setting up Vigyan Shalas in Govt Ashram Schools			
२.	योजनेचे प्रस्तावित लाभ क्षेत्र	४०० आश्रमशाळा (अपर आयुक्त, अमरावती, नागपूर, नाशिक व ठाणे)			
३.	वित्तीय तरतूद	अ.क्र.	वर्ष	योजना	निधी (रु.लक्ष)
		१	२०१६-१७	Setting up of Science laboratories and providing science equipment in Govt Ashram Schools	१०००.००
		२	२०१७-१८	Setting up Vigyan Shalas in Ashram Schools	१००.००
				एकूण	११००.००
४.	या योजनेत येणारे खर्चाचे अंदाजपत्रक	एकूण खर्च रु.११००.०० लक्ष			
५.	योजना राबवणारी यंत्रणा	एकलव्य फाऊंडेशन, भोपाळ व आयुक्त, आदिवासी विकास नाशिक			
६.	नियंत्रक अधिकारी	आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक व प्रकल्प मुल्यमापन व संनियंत्रण समिती			
७.	योजनेचा उद्देश/ हेतु	<ul style="list-style-type: none"> ➤ शाळेच्या विद्यार्थ्यांमध्ये अनुभवाधारित वैज्ञानिक प्रयोगाद्वारे विज्ञानाच्या संकल्पना समजावणे ➤ आश्रमशाळांमधील विज्ञान प्रयोगशाळांचे विज्ञान उपकरणे व साहित्य पुरवठा करून सबलीकरण करणे. ➤ विज्ञान विषयक अभ्यासक्रम लक्षात घेवून आश्रमशाळांमधील ग्रंथालयाचे बळकटीकरण करून त्यांना अद्यावत व सुसज्ज करणे. 			
८.	योजना अंमलबजावणीची कार्यपद्धती	<p>१. सदर योजना राबविण्याबाबतचे सविस्तर अंदाजपत्रक व वर्षनिहाय कालबद्ध कार्यक्रम, एकलव्य फाऊंडेशन, भोपाळ या संस्थेसोबत शासनाशी होणारा सामंजस्य करारात नमुद करण्यात आला आहे. या कार्यक्रमांनुसार सदर योजनेची अंमलबजावणी करण्याची जबाबदारी संयुक्तपणे आदिवासी विकास विभाग व एकलव्य फाऊंडेशनची राहिल.</p> <p>२. योजनेच्या अंमलबजावणीची सुरुवातीचा पहिला टप्पा अमरावती विभागातील धारणी प्रकल्प कार्यालयातील निवडक आश्रमशाळांमध्ये सुरु करण्यात येईल.</p> <p>३. पहिला टप्पा नोव्हेंबर २०१७ ते मार्च २०१८ या कालावधीमध्ये अपर आयुक्त, अमरावती यांचे कार्यक्षेत्रांमध्ये राबविण्यात येईल.</p> <p>४. दुसऱ्या टप्प्यात अपर आयुक्त, नाशिक, नागपूर ठाणे यांचे कार्यक्षेत्रातील आश्रमशाळांमध्ये अंमलबजावणी केली जाईल. (एप्रिल २०१८ - मार्च २०२१)</p> <p>अंमलबजावणी पूर्वी करावयाची कार्यवाही-</p> <p>१. आश्रमशाळांमधील सुविधांची वास्तविक परिस्थिती जाणून घेण्यासाठी एकलव्य फाऊंडेशन तर्फे धारणी प्रकल्पातील २-३ आश्रमशाळांना भेटी देवून त्यांचा अभ्यास करण्यात येईल.</p>			

		<p>२. सदर कार्यक्रमाची ओळख होण्यासाठी व राबविण्यात येणाऱ्या कार्यक्रमाच्या सहभागी यंत्रणांचे मत जाणून घेण्यासाठी अपर आयुक्त अमरावती यांचे कार्यक्षेत्रातील सर्व प्रकल्प अधिकारी, सहाय्यक प्रकल्प अधिकारी (शिक्षण) विस्तार अधिकारी व मुख्याध्यापक आणि विज्ञान शिक्षकांसोबत बैठक आयोजित करण्यात येईल.</p> <p>३. पायभूत सर्वेक्षण- एकलव्य संस्थेमार्फत २ ते ३ प्रकल्प कार्यालयांमधल्या आश्रमशाळांमधील विज्ञान शिक्षणाच्या पद्धती, शिक्षक, रिक्त पदे, शिक्षक - विद्यार्थी संवाद , विज्ञान प्रयोगशाळा व त्यांची सद्यस्थिती, साहित्य , संगणक , वीज पुरवठा इत्यादींची उपलब्धता याबाबत पायाभूत सर्वेक्षण करण्यात येईल.</p> <p>४. या पायाभूत सर्वेक्षणाच्या वेळीच या संस्थेमार्फत या आश्रमशाळातील विज्ञान शिक्षकांतील स्वयंस्फूर्तीने या प्रकल्पासाठी काम करण्याची इच्छा असणारे किंवा वैयक्तिक क्षमता असणारे KRTs (Key Resource Teachers) चा शोध घेण्यात येईल व त्यांचे मार्फत योजनेच्या अंमलबजावणीची पुर्व तयारी व समुह सहभागाचे काम सुरू करण्यात येईल.</p> <p>५. या प्रकल्पाबाबत स्थानिक स्तरावर या संदर्भातील मनुष्यबळ निर्माण होण्यासाठी एकलव्य संस्थेमार्फत त्या क्षेत्रातील विद्यापिठे व उच्च शिक्षण देणाऱ्या सेवाभावी व नावजलेल्या संस्था व शिक्षण क्षेत्रात काम करणाऱ्या स्थानिक व्यक्तींची या प्रकल्पाकरीता सहाय्य घेण्याकरीता प्रयत्न करण्यात येईल.</p> <p>अंमलबजावणीची कार्यपद्धती-</p> <p>१. सदरचा कार्यक्रमाबाबत ओळख करून देऊन या कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसंदर्भात त्यांचे मत जाणून घेण्यासाठी सर्व मुख्यध्यापक, विस्तार अधिकारी यांची प्रकल्प स्तरावर प्रत्येक महिन्याला बैठक घेण्यात येईल.</p> <p>२. प्रत्येक आश्रमशाळेतील इयत्ता ५ वी ते इयत्ता ७ वी मधील एक व इयत्ता ८ वी मधील एक अशा एकूण २ विज्ञान शिक्षकांकरीता ६ ते ८ दिवसांचे निवासी प्रशिक्षण आयोजित करण्यात येईल. पहिले प्रशिक्षण सत्र अपर आयुक्त, अमरावती, यांच्या कार्यालयाच्या कार्यक्षेत्रात सर्व शासकिय आश्रमशाळेतील विज्ञान शिक्षकांकरीता आयोजित करण्यात येईल.</p> <p>३. सदर कार्यक्रमादरम्यान प्रशिक्षित शिक्षकांसाठी २ ते ३ दिवस कालावधीचे refresher training देण्यात येईल.</p> <p>४. दुसऱ्या वर्षामध्ये राज्यातील सर्व उर्वरीत प्रकल्प कार्यालय क्षेत्रातील आश्रमशाळांमधील विज्ञान शिक्षकांसाठी निवासी प्रशिक्षण आयोजित करण्यात येईल सदरचे प्रशिक्षण माहे मे-जून २०१८ मधील उन्हाळी सुट्टीमध्ये आयोजित करण्यात येईल.</p> <p>५. उपरोक्त प्रशिक्षण कार्यक्रमांमध्ये १५ KRTs (Key Resource Teachers) निवड करण्यात येईल. सदर KRTs ना कार्यक्रमाच्या उपयोगिता व अंमलबजावणीबाबत स्वतंत्र प्रशिक्षण देण्यात येईल.</p> <p>६. गट स्तरावरील मासिक बैठका व शाळा भेटी/ आढावा- सर्व आश्रमशाळांमधील विज्ञान शिक्षकांचे निवासी प्रशिक्षण झाल्यानंतर विज्ञान उपकरणे व त्याबाबत पुस्तके यांचे वितरण दोन महिन्यांच्या आत शाळेच्या स्तरावर करण्यात येईल. शिक्षकांनी प्रत्यक्ष शाळेमध्ये शिकवण्यास सुरवात केल्या नंतर त्यांना येणाऱ्या अडचणी, प्रश्न यांचे निराकरण करण्यासाठी गट स्तरावर मासिक बैठका घेण्यात येतील. तसेच यासाठी एकलव्य संस्थेमार्फत</p>
--	--	--

	<p>क्षेत्रीय स्तरावरील प्रतिनिधीमार्फत (FSPs) कार्यक्रमाचे नियोजन शाळेमध्ये वर्ग निहाय प्रात्यक्षिक दाखविणे, विज्ञान साहीत्याची रचना इ.बाबत शिक्षकांना सहाय्य उपलब्ध करून देण्यात येईल.</p> <p>७. या आश्रमशाळांमध्ये १० वी किंवा १२ वी पर्यंतचे वर्ग आहेत व जेथे प्रयोगशाळा परिचर, प्रयोगशाळा सहाय्यक ही पदे कार्यरत आहेत अशा व्यक्तींना या कार्यक्रमाची ओळख होण्यासाठी २ ते ३ दिवसांची कार्यशाळा आयोजित करण्यात येईल.</p> <p>८. वर्षभरामध्ये विज्ञान शिक्षक व प्रयोगशाळा परिचर, प्रयोगशाळा सहाय्यक यांना २ ते ३ दिवसांच्या ३ ते ४ कार्यशाळा आयोजित करण्यात येतील.</p> <p>९. तीसऱ्या व चौथ्या वर्षी माध्यमिक व उच्च माध्यमिकच्या विज्ञान शिक्षकांसाठी कार्यशाळा आयोजित करून त्यांचे मार्फत अन्य प्राथमिक व उच्च प्राथमिक शाळांमध्ये शिक्षकांसाठी मार्गदर्शन करण्यासाठी प्रशिक्षित करण्यात येईल. सदर शिक्षक वर्षातून २ ते ३ वेळा अशा आश्रमशाळांना भेट देवून तेथील शिक्षकांना मार्गदर्शन करतील.</p> <p>१०. विज्ञान अभ्यासिकांची निर्मिती करणे- एकलव्य संस्थेची विज्ञानाकरीता “कबाड से जुगाड” या संकल्पनेचा वापर करून सद्यस्थितीत आश्रमशाळांमध्ये असलेल्या ग्रंथालयासोबत विज्ञानाची पुस्तके विद्यार्थी व शिक्षकांना उपलब्ध करून दिली जातील. ज्या शाळांमध्ये ग्रंथालय नसेल तेथे अशाप्रकारच्या विज्ञान पुस्तकांद्वारे ते सुरू करण्यात येईल.</p> <p>११. विज्ञान संवादासाठी संकेतस्थळाची निर्मिती करण्यात येईल.</p> <p><u>प्रायोगिक तत्वावर प्रकल्प कार्यालय, धारणी कार्यक्षेत्रामध्ये करण्यात येणारे विशेष कार्यक्रम-</u></p> <p>१. एकलव्य संस्थेमार्फत प्रत्येक आश्रमशाळेतील ४ ते ८ विद्यार्थ्यांची त्यांचा कल, क्षमता व आवड लक्षात घेवून निवड करेल. या विद्यार्थ्यांकरीता वर्षातून ६ ते ८ वेळा विज्ञान विषयक प्रयोगांची/ प्रक्रीया, विज्ञान साहित्य वाचन याबाबतची कार्यशाळा आयोजित करण्यात येईल. सुरवातीच्या काही कार्यशाळांनंतर सदर कार्यशाळा एकलव्य संस्थेचा क्षेत्रीय स्तरावरील प्रतिनिधी (FSPs), KRTs व शिक्षण क्षेत्रात काम करणाऱ्या स्थानिक व्यक्तींसोबत घेण्यात येईल.</p> <p>२. शाळांमध्ये बाल विज्ञान मेळावा आयोजित करण्यात येईल. सदर मेळाव्यामध्ये पालकांना आमंत्रित केले जाईल जेणेकरून पाल्याने केलेल्या उपक्रमामुळे पालक आपल्या पाल्याच्या विज्ञान क्षेत्रातील करीयर बाबत लक्ष देतील. या विज्ञान मेळाव्यामध्ये साधे विज्ञान प्रकल्प, पोस्टर प्रदर्शन, विज्ञान प्रक्रीया असे कार्यक्रम ठेवून विद्यार्थ्यांना विज्ञानाच्या संकल्पना समजण्याचा प्रयत्न करण्यात येईल.</p> <p>३. “सवालराम” - (प्रश्नोत्तरे) या प्रक्रीयेमध्ये विद्यार्थी लेखी पत्राद्वारे त्यांचे विज्ञान विषयक प्रश्न विचारतील व त्यांना विशेषज्ञांकडून त्यांना त्यांची उत्तरे पाठविली जातील. यामुळे विद्यार्थ्यांची विज्ञानाकडे पाहण्याची कल बदलेल व ते त्यांच्या शंका विचारण्यास प्रवृत्त होतील.</p> <p>४. आश्रमशाळांमध्ये मुख्याध्यापक, शिक्षक, अधीक्षक, इतर शालेय कर्मचारी, विद्यार्थी यांची कार्यशाळा आयोजित करून त्यांचे लैंगिक समानता याबाबत माहिती देण्यात येईल व Committee Against Sexual Harassment (CASH) बाबत त्यांना माहिती देण्यात येईल.</p>
--	--

		<p>५. आश्रमशाळांतील शिक्षकांकरीता NCTE च्या Teacher identity & self Development या कोर्सच्या धर्तीवर कार्यशाळा आयोजित करण्यात येतील.</p> <p>६. School Management Committee ची कार्यक्षमता वाढविण्यासाठी आश्रमशाळा स्तरावर बैठका आयोजित करण्यात येतील.</p> <p>७. विज्ञान अभ्यासिकांची निमीर्ती करणे याखाली तयार करण्यात येणारी विज्ञान ग्रंथालयाची जबाबदारी विद्यार्थी समुहाकडे हस्तांतरीत करणे व त्यांच्या मार्फत रोटेशन पद्धतीने त्याची अंमबलजावणी करणे.</p> <p>८. प्रत्येक महिन्याला होणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या परीक्षेमध्ये जास्तीत जास्त प्रश्न केवळ पाठांतरावर आधारीत न करता विद्यार्थ्यांच्या विचार क्षमतेला चालना देणारे किंवा विज्ञानाच्या तत्वाचे परावर्तन दाखवणारे असावे यासाठी शिक्षकांना प्रशिक्षण देणे.</p> <p>९. उपरोक्त उपक्रमांचा आढावा घेण्यासाठी प्रकल्प स्तरावर सर्व FSPs, KRTs यांची बैठक आयोजित करण्यात येईल.</p> <p>शाळांमध्ये विज्ञान साहित्य व उपकरणे पुरविणे -</p> <p>१. शिक्षकांना देण्यात आलेल्या प्रशिक्षणाचा उपयोग व्हावा यासाठी प्रत्येक प्रशिक्षित शिक्षकाला एक Science Kit देण्यात येईल. (एका शाळेसाठी एक Kit). सोबतच ४-६ विद्यार्थ्यांमागे एक खास तयार केलेले Student Kit देण्यात येईल.(प्रत्येक वर्गाकरीता ६ ते ७ Kit) यामुळे विद्यार्थी स्वतःचा ४ ते ६ जणांचा गट तयार करून विज्ञानाचे प्रयोग करून त्यांचा प्रत्यक्ष अनुभव घेवून शिकतील.</p> <p>२. आश्रमशाळेमध्ये मोबाईल टेबल प्रयोगशाळा निर्मिती पुरविणे.</p> <p>शिक्षक आणि विद्यार्थ्यांसाठी छापील सामग्रीची निर्मिती-</p> <p>१) विज्ञान कार्यपुस्तिका</p> <p>२) शिक्षकांसाठी मार्गदर्शक पुस्तिका</p> <p>३) शाळांसाठी पोस्टरची निर्मिती</p> <p>४) शिक्षकांसाठी वृत्तपत्र</p>																					
९	योजनेचे संनियंत्रण व मुल्यमापन	<p>१) आधाररेखा सर्वेक्षण - २,३ प्रकल्प कार्यालयांमधल्या, शाळांमधल्या विज्ञान शिक्षणाच्या पद्धती, शिक्षक, रिक्त पदे, शिक्षक - विद्यार्थी संवाद , विज्ञान प्रयोगशाळा , साहित्य , संगणक इत्यादींची सद्यःस्थिती तपासून मिळालेल्या माहितीचे विश्लेषण करून एक अहवाल तयार करण्यात येईल व आदिवासी विकास विभागाला पाठवला जाईल. हा अहवाल अंतिम परिणाम मूल्यांकनासाठी आधाररेखा म्हणून वापरण्यात येईल.</p> <p>२) योजनेसाठी MIS ची निर्मिती करण्यात येईल.</p> <p>३) वार्षिक अहवाल - ४ ATC चे अहवाल एकत्र करून एक वार्षिक अहवाल तयार करण्यात येईल.</p> <p>योजनेचे संनियंत्रण व मुल्यमापनकरीता पुढीलप्रमाणे समिती गठीत करण्यात येईल.</p> <table> <tr> <td>१</td><td>आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक</td><td>- अध्यक्ष</td></tr> <tr> <td>२</td><td>उर्जित याज्ञीक, आय आय टी मुंबई</td><td>-सदस्य</td></tr> <tr> <td>३</td><td>भास बापट, आय आय एस ई आर, पुणे</td><td>-सदस्य</td></tr> <tr> <td>४</td><td>विनिता बाळ, आय आय एस ई आर, पुणे</td><td>-सदस्य</td></tr> <tr> <td>५</td><td>सत्यजित राथ, आय आय एस ई आर, पुणे</td><td>-सदस्य</td></tr> <tr> <td>६</td><td>एल. एस. शशिधरा, आय आय एस ई आर, पुणे</td><td>-सदस्य</td></tr> <tr> <td>७</td><td>अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, अमरावती</td><td>-सदस्य सचिव</td></tr> </table>	१	आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक	- अध्यक्ष	२	उर्जित याज्ञीक, आय आय टी मुंबई	-सदस्य	३	भास बापट, आय आय एस ई आर, पुणे	-सदस्य	४	विनिता बाळ, आय आय एस ई आर, पुणे	-सदस्य	५	सत्यजित राथ, आय आय एस ई आर, पुणे	-सदस्य	६	एल. एस. शशिधरा, आय आय एस ई आर, पुणे	-सदस्य	७	अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, अमरावती	-सदस्य सचिव
१	आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक	- अध्यक्ष																					
२	उर्जित याज्ञीक, आय आय टी मुंबई	-सदस्य																					
३	भास बापट, आय आय एस ई आर, पुणे	-सदस्य																					
४	विनिता बाळ, आय आय एस ई आर, पुणे	-सदस्य																					
५	सत्यजित राथ, आय आय एस ई आर, पुणे	-सदस्य																					
६	एल. एस. शशिधरा, आय आय एस ई आर, पुणे	-सदस्य																					
७	अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, अमरावती	-सदस्य सचिव																					

		<p>८ प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, -सदस्य धारणी</p> <p>➤ सदर योजनेच्या अंमलबजावणी प्रक्रीयेमध्ये काही बदल किंवा सुधारणा करण्याचे अधिकार उपरोक्त समितीस राहतील.</p> <p>➤ योजनेची अंमलबजावणी सुरु झाल्यापासून उपरोक्त समितीची बैठक दर ६ महीन्यांनी आयोजित करावी व सदर बैठकीमध्ये योजनेच्या प्रगतीचा आढावा घेण्यात याव तसेच योजना अंमलबजावणीमध्ये काही अडचणी असतील तर त्याबाबत आवश्यक कार्यवाही करावी.</p> <p>सदर योजनेची अंमलबजावणी करताना व्हीडीओ व छायाचित्रे काढावीत व योजनेची अंमलबजावणी पुर्ण झाल्यानंतर योजनेचा फलनिष्पत्ती अहवाल शासनास सादर करण्याची जबाबदारी आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांची राहिल.</p>
१०	योजनेची अंमलबजावणीचा कालावधी	<p>पहिला टप्पा - नोव्हेंबर २०१७ ते मार्च २०१८ (अमरावती ATC मध्ये सुरवात)</p> <p>दुसरा टप्पा - एप्रिल २०१८ - मार्च २०२१ (नाशिक आणि नागपूर ATC मध्ये अंमलबजावणी)</p>
११	योजनेच्या अंमलबजावणी करिता सुचना.	<p>शैक्षणिक घटक</p> <ol style="list-style-type: none"> १. इयत्ता पाचवी, सहावी, सातवी व आठवीच्या वर्गात दर आठवड्यात ३५ मिनिटांच्या ६ तासांऐवजी ७० मिनिटांचे ३ तास घ्यावेत त्याप्रमाणे तासिकांमध्ये सुधारणा करावी. २. विज्ञान शिक्षक आणि मुख्याध्यापकांना वर्षाच्या अखेरीस वापरण्यात आलेली व तुटलेली सामग्री काढून टाकण्यासाठी (write off) अधिकार देण्यात येत असून, शाळा व्यवस्थापन समितीच्या निधीतून त्यांनी पुर्नभरण करण्यात यावे. ३. शाळांमध्ये सध्या असलेली वैज्ञानिक सामग्री वापरात येईल ह्याची काळजी घ्यावी. माध्यमिक शिक्षक व विद्यार्थ्यांना उच्च माध्यमिक शाळांमधल्या प्रयोगशाळा वापरता येतील. ४. किट मधील सगळ्या उपभोदय सामग्रीचे पुर्नभरण (Replenishment) होईल ह्याची काळजी घ्यावी. ५. दरवर्षी पुस्तकांचे व विज्ञान कोपऱ्यातील सामग्रीचे पुर्नभरण ह्याची काळजी घ्यावी. ६. ज्या माध्यमिक शाळांमधल्या मुलांना मूलभूत वाचन, लेखन आणि गणिती प्रक्रिया करण्यात अडचणी येतात त्या मुलांसाठी प्रगत शिक्षण कार्यक्रमांतर्गत विशेष कार्यक्रम घेऊन वर्षभरात त्यांना ते सर्व येईल ह्याची दक्षता घ्यावी ज्यामुळे त्या मुलांना विज्ञानाच्या संकल्पना समजण्यास मदत होईल. ७. स्थानिक गरजेनुसार शैक्षणिक आणि इतर सोयीची पूर्तता मुख्याध्यापकांनी करावी. <p>मनुष्यबळघटक</p> <ol style="list-style-type: none"> १. KRTs शोधण्यासाठी Ekalavya Foundation ने मदत करावी - २. दहा आश्रमशाळांचे एक अशा प्रत्येक Cluster मधून एकची निवड करणे, २-३ रेकी भेटी, विभागीय माहिती स्रोत, शिक्षक प्रशिक्षणाच्या पहिल्या टप्प्यातून ५० ५५-KRTs ची निवड एकलव्य फाऊंडेशन करेल.

		<p>३. शैक्षणिक व योजना प्रक्रियेच्या मदतीसाठी प्रकल्प कार्यालयातील तरुण व्यक्ती, MSTDA, Interns, Fellows यांची निवड करावी.</p> <p>४. निवड केलेल्या KRTs ना त्यांच्या क्षमता वृद्धी साठी वाव देण्यात यावा.</p> <p>५. आश्रमशाळांमधील सर्व रिक्त पदे भरली जातील ह्याची दक्षता घ्यावी.</p> <p>प्रशासकीय घटक-</p> <p>१. कार्यशाळा, प्रशिक्षणे, बैठका, शाळा-भेटी क्षमता वृद्धी भेटी/कार्यशाळांमध्ये सहभागी होणाऱ्या KRTs, शिक्षक आणि इतर कर्मचारी यांच्या प्रवास, जेवण, निवास इत्यादींसाठी विभागीय बजेटमध्ये तरतूद करावी.</p> <p>२. बैठका, कार्यशाळा, प्रशिक्षणासाठी जाणाऱ्या शिक्षकांना पदमुक्त करण्यासाठी कार्यवाही करावी</p> <p>३. धारणी प्रकल्प कार्यालयात Ekalavya च्या ५ जणांना ऑफिस साठी जागा देण्यात यावीदुसऱ्या वर्षी ४ ATC मध्ये ऑफिस साठी जागा देण्यात यावी.</p> <p>४. ह्या योजनेतील महत्वाच्या व्यक्तींची (Resource Person) गरजेनुसार विभागीय किंवा शासकीय विश्राम गृहांमध्ये व्यवस्था करावी.</p> <p>५. इतर सरकारी विभागांशी व संस्थांशी गरजेनुसार संपर्क करण्यात संस्थेस मदत करावी.</p> <p>६. राज्यातील शिक्षण विभाग तसेच कॉलेज, विद्यापीठे व राज्यातील तसेच राज्याबाहेरील इतर संस्थांमधील महत्वाच्या व्यक्तींना कार्यशाळा, परिसर भेटी यांसाठी औपचारिक आमंत्रण देण्यात यावी.</p> <p>७. इतर विभागातील व संस्थांमधील व्यक्ती ज्या शैक्षणिक व इतर इनपुट्स देऊ शकतील अशा व्यक्तींची प्रतिनियुक्ती करावी.</p> <p>८. तक्रारी, सूचना व शंका निरसनासाठी हेल्पलाईन तयार करण्यात यावी.</p> <p>९. प्रयोगशाळा, वाचनालय, माहिती तंत्रज्ञान यांसाठी आवश्यक पायाभूत सुविधा शाळांमध्ये असतील ह्याची दक्षता घ्यावी.</p> <p>उपरोक्त सुचनांच्या अनुषंगाने आवश्यक कार्यवाही करण्याची जबाबदारी संबंधित मुख्याध्यापक, प्रकल्प अधिकारी व अपर आयुक्त यांची राहिल.</p>
--	--	---